

24252

CLAN MEDUNARODNE ORGANIZACIJE — FIBEP
pres-kliping • press-clipping

(Osnovano 1952. godine)

JUGOSLOVENSKA NOVINSKA
AGENCIJA DOKUMENTACIJE
NOVINSKO-IZDAVAČKO PREDUZEĆE
PRESS PUBLISHING ENTERPRISE

Beograd — Knez Mihajlova 2/IX — Pošt. fah — P. O. Box 95,
Tel. 621-578 — Ziro račun — Current Account: 60801-601-3289.

Isečak iz lista
Newspaper cutting

DELO
LJUBLJANA

18. VII. 1978, 146/7

V Benetkah namesto leva bik

Tudi letošnji beneški bienale se je pričel v znamenju (poceni) senzacije in kulturniških polemik. Najbolj kritizirano in polemično »umetniško delo« — o njem so časopisi pisali kot o središčnem dogodku letošnjega beneškega umetniškega poletja — je bil čistokrvni bik Pingo s plodne padške nižine, ki je na dan otvoritve bienala (prisotni samo povabljeni in predstavniki tiska, ne pa tudi vsoljna publika) naskakoval »mehanično kravoc«. Dvainštiridesetletni umetnik Antonio Paradiso je imenoval predstavo, polno simbolnih pomenov, »Evolucija antropološko — kulturnega pejsažaa«.

»Umetniška predstava« petnajst stotov težkega bika Pinga je bila v nevarnosti vse do zadnjega trenutka: beneška sekcija društva za varstvo živali je zahtevala od mestnega policijskega načelnika, naj prepove »obsceno dejanje«, od namestnika državnega tožilca pa, naj akterje obtoži kaznivega dejanja. Ripa di Meana, ki mu je direktorski mandat potekel letos spomladi, a še vedno opravlja dolžnost vodje bienala, dokler se politične stranke ne bodo dogovorile glede novega imena, se je z vsemi silami borbe, da bi bila »zagotovljena umetniška svoboda in umetnikova dejavnost«. Ob koncu je tudi tožilec doumel, da bi kovo naskakovanje ni bilo »obsceno dejanje« in tako se je bienale pod imenom »od narave k

umetnosti — od umetnosti k naravi« lahko pričel.

Bienale, na katerem so razstavljali in bili nagrajeni največji slikarji, je večkrat dvigoval prah zaradi senzacionalizma manj znanih umetnikov, ki so želeli pritegniti pozornost javnega mnenja in kritike. Ko je bila leta 1895 v »grajskih vrtovih« prvič odprta slikarska razstava, so si obiskovalci množično ogledovali platno »najvišji zbor«, na katerem je Giacomo Grasso upodobil umirajočega starega razuzdanca, okoli katerega so bila zbrana mlada dekleta v prozornih tančicah. Publika je gledala in se hahljala, moralisti so se zgražali. Škandali, dvomljivi izbori, nenavadne odločitve žirije so bili torej na dnevnem redu bienala od njegove ustanovitve. Pred leti je Italijan Dominicus »razstavljala« monogoloida in ta njegov »umetniški akt« je vzbudil bučne proteste in razprave; nič manj hrupa ni dvignil Calderjev »živosrebrni vodnjak«, nagrajeno delo, ki je z živosrebrni mlapovi ogrožalo zdravje obiskovalcev.

Polemika ob »umetniškem dejanju« bika Pinga, ki simbolizira mehanizirani svet, industrializacijo živalske reprodukcije in v nekem smislu torej tudi človekove erotične surrogate, ki jih je industrijska družba prepelna, ni osamljen pojav letošnjega bienala. Spor med kritiki, ki so pripravili prireditve, in onimi, ki te možnosti

niso imeli (ali pa so jo imeli v preteklosti), je sicer omejen na kulturniške kroge in mnogo manj bučen kot vprašanje o temi, ali sodi Pingovo naskakovanje umetne krave na bienale ali ne, vendar nič manj oster in včasih celo zlonameren. V prvi bojni črti vojne med kritiki je umetniški kritik Germano Celant, prejšnja leta selektor bienala, ki je skupaj z nekaterimi slikarji in kritiki objavil manifest proti sedanjim razstavim in njenim organizatorjem. Celant obtožuje umetniško vodstvo bienala, da je metoda selektorjev bienala zgrešena: »Je ali ni res,« obtožuje sprašuje Celant, »da je

OKENCE V SVET

projekt razstave presplošen, če že ne kvalunkvističen, in da osemdeset odstotkov razstavljenega materiala izhaja iz skladišč velikih italijanskih in ameriških trgovcev ali njihovih klientov? Skriti se pod splošnim naslovom »umetnost — narava« in pod »radikalnimi« besedili je čista mistifikacija; v vseh paviljonih so bila zbrana umetniška dela v skladu s kriteriji, ki imajo le malo zveze z umetnostjo.«

Tiho, a hkrati tudi najbolj zgovorno polemiko, so sprožile vzhodnoevropske socialistične države: Sovjetska zveza, Poljska, Madžarska in Češkoslovaška se niso odzvale vabilu

Ripa di Meana. Tako so te države uresničile sklep, da začasno zaprejo svoje paviljone v znak protesta proti lanskoletnemu bienalu, ki je bil posvečen vzhodnoevropski neuradni, disidentski umetnosti.

Med umetnost in naravo se je torej vrnila tudi politika. Ena izmed značilnosti bienala v zadnjih desetih letih je prav pretirana politizacija. V vročem letu 1968 so bile odpravljene nagrade; umetniki so se zavzemali za približevanje razstavljenih eksponatov prebivalcem Benetk, ki so doživljali bienale kot turistični tujek, namenjen ekstravagantnim gostom z vsega sveta. Pobuda je bila hvalevredna, a neuspešna. Leta 1973 je italijanski parlament sprejel nov statut prireditve, ki je bienalu ne samo zagotovil denarna sredstva, temveč tudi možnost nekonformistične ekspanzije. Organizirani so bili polemični ciklusi o Čilu, Španiji in nazadnje o disidentski umetnosti v vzhodnoevropskih državah. Socialist Ripa di Meana, direktor, ki so ga zaradi polemične dejavnosti napadali tako z leve kot desne, odhaja, glede njegovega naslednika pa se žal stranke še niso dogovorile.

Teško je reči, ali je v senco stoletnih dreves »grajskih vrtov«, kjer so razstavili paviljoni bienala, stopila bolj umetnost ali narava. Pa ne zgolj zaradi bika Pinga, ki je »nastopal« le na otvoritveni dan, zdaj pa opravlja delo oplojevalca krav na neki fermi v Venetu. Tu so še vedno dvajset ovac in oven Izraelca Menasheja Kadishmana, ter številni naravni elementi, ki

so jih umetniki izolirali, postavili na razstavni prostor in jim tako »vsilili« povsem drugačne dimenzije.

Ce izznamemo efemerne senzacije je največ zanimanja (in seve polemik) vzbudil tisti del bienala, na katerem so zbrani umetniki v »šest postaj za umetnost — naravo, naravo umetnosti«. Achille Bonito Oliva, koordinator tega dela, je uporabljal pri izboru dva kriterija: sinhroni rez, izbor del v omejenem časovnem loku, in diahron pregled od avantgarde do današnjega časa. Umetnost dvajsete stoletja, ki jo označuje glavni delovni naslov, je vkalupljena v šest »postaj«: »Velika abstrakcija, veliki realizem«, »Okno — notranjost«, »Urbana ikonosfera«, »konvencija vizije«, »entropija umetnosti«, »narava in protinarava«. Pod isto streho so zbrani klasični in sodobni avantgardne umetnosti: Kandinsky, Mondrian, Malevski umetnosti v vzhodnoevropskih državah. Socialist Ripa di Meana, direktor, ki so ga zaradi polemične dejavnosti napadali tako z leve kot desne, odhaja, glede njegovega naslednika pa se žal stranke še niso dogovorile.

Teško je reči, ali je v senco stoletnih dreves »grajskih vrtov«, kjer so razstavili paviljoni bienala, stopila bolj umetnost ali narava. Pa ne zgolj zaradi bika Pinga, ki je »nastopal« le na otvoritveni dan, zdaj pa opravlja delo oplojevalca krav na neki fermi v Venetu. Tu so še vedno dvajset ovac in oven Izraelca Menasheja Kadishmana, ter številni naravni elementi, ki

ključni lastnik svojega paviljona, ki je neke vrste kulturno veleposianstvo. Teško je opisati pisano množico razstavnih eksponatov: Avstrelac Ken Unsworth razstavlja prodne kamne, Izraelec Menashe Kadishman poleg ovac tudi visoke železne lamele z izrezanimi silhuetami dreves, Anglež Mark Boyle razstavlja kos sardinske zemlje, ki ji je dodal opise ambienta, tamkaj živčih živali in rastlin in obnašanje prebivalcev; Finec Olavi Lanu predstavlja prizore iz življenja finskega gozda — človeške figure pri različnih opravilih, prekrite z drevesnim lubjem.

Kaj pa Jugoslovani? V naš paviljon so »komisarji«, umetniški kritiki Boris Petkovski, Sonja Abadžieva Dimitrova, Lazar Trifunović, Aleksander Bassin postavili dela »skupine iz Šempasa«, Petra Hadži Boškova, Toma Šiljaka, Iva Friščića, Dragana Mojovića, Predraga Neškovića in Dušana Perčinkova. Jugoslovanski delež je razdeljen na tri področja: »Neposreden odnos z naravo« skupine iz Šempasa, »Predlogi delovanja v naravi oziroma v človeškem okolju« (Petar Hadži Boškova, Tomo Šiljak), in »Elaboracija narave oziroma narava kot tema ali motiv v slikarstvu in drugih delih«.

Skupina iz Šempasa (Marko in Marika Pogačnik z otroki in prijatelji), zbraha v komuni, predstavlja »organsko in resnično integracijo med eksistenco in umetniškim delom«. Umetniški izdelki skupine niso ločeni, temveč sestavni del narave resničnosti, njihovega življenja, ki temelji na treh

kardinalnih filozofskih točkah: svet narave, svet človeka, svet nevidnih energij.

Kipar Petar Hadži Boškova je prilagodil fasado paviljona tako, da je »ustvaril odnos med njo in deli«, Tomo Šiljak uporablja predmete, ki jih je izdelal človek, za konstruiranje novih estetskih objektov. Najmanj »problematični« in najbolj evidentno čitljivi so umetniki, ki so zbrani v tretji skupini: Friščićeva preokupacija je onesnaženje človekovega okolja, za Dragana Mojovića je narava vir filozofske inspiracije. Predrag Nešković išče nove poti v naravo, medtem ko so za vizijo narave Dušana Perčinkova značilni znanstveno-tehnični pojmi.

V Benetke se bo letos po dolgi odsotnosti ponovno vrnil film. Festival, ki se je pričel leta 1932 in je postal znan v svetu kot eno najbolj imenitnih mondenih srečanj filmskega zvezdnštva, je bil ukinjen po obdobju levega oporečništva, po »revolucionarnem« letu 1968. Toda medtem ko se je Cannes, ki je doživel podobne napade kot Benetke, kmalu opomogel in v veselje producentov in domačih turističnih delavcev deli cenjene zlate palme, se beneški »zlati lev« vse do letos ni opomogel. Ponovno so ga oživilo turistični delavci, ki dobro vedo, da je filmski festival v prvi vrsti donosen posel. Morja ga bodo že prihodnjo sezono (z denarnimi sredstvi vred) vrnilo bienalu. Benetke bodo tako zaživele v vsem bližnji oretkele slave.

JANKO TEDESKO